

Bygherrerapport

VKH 7042 Lilholtgård IV

Gauerslund Sogn, Holmans Herred, Vejle Amt, stednr. 17.05.01
KUAS J.Nr.: 2003-2122-1531

Udgravningsleder: Peter C.M. Deichmann på vegne af Vejle Museum

Fig. 1: Luftfoto med den nu nedlagte Lilholtgård i billedets midte, målestok 1:50.000

Indholdsfortegnelse

Abstract	side 2
Indledning	side 2
Topografi	side 2
Fortidsmindelandskabet	side 2-3
Udgravningsmetode	side 3
Udgravningens resultater	side 3-4
Fremtidige undersøgelser	side 4
Dataliste	side 4
Bilag/oversigtsplaner	

Abstract

En arkæologisk undersøgelse umiddelbart syd for Lilholtvej i Børkop hvorved resterne af et enkelt gårdsanlæg samt forskellige aktivitetsspor fra førromersk jernalder omkring 500-300 f. Kr. blev udgravet. Af bemærkelsesværdige fund kan nævnes rester af slagge der tyder på udvinding af jern i denne tidlige del af jernalderen.

Indledning

Arkæologisk undersøgelse i forbindelse med Børkop Kommunes udstykning til boliger ved Lilholtgård, lokalplan Nr. 1.44. Forud for undersøgelsen var der i løbet af vinteren 2006/2007 foretaget en omfattende prøvegravning af området som helhed. Dette omfattede også sagsnumrene VKH 7021 mod syd og VKH 7024 mod vest. Ud fra forundersøgelsen blev et område udskilt til nærmere undersøgelse der lå i lokalplanområdets nordligste del, i skovkanten umiddelbart syd for Lilholtvej. Søgegrøfterne viste at der her lå en mindre førromersk bebyggelse. Et par hundrede meter øst herfor var der ligeledes i forbindelse med prøvegravningen fremkommet resterne af en urnegrav fra overgangen mellem yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder, dvs. omkring 600-300 f.Kr. Et mindre udgravningsfelt i dette område skulle afgøre om graven lå alene eller var en del af en mindre gravplads. Sammenlagt blev der undersøgt 3259 kvadratmeter.

Udgravningen af disse to områder blev foretaget i perioden mellem 20/8-29/8 2007 med lidt opfølgende opmålingsarbejde d. 4/9 2007. Undertegnede var den daglige leder og stud.mag. Jonas Smith var studentermedhjælp. Derudover deltog amatørarkæolog Bent M. Jeppesen periodevis i arbejdet. Muldafrømning af udgravningsfelterne samt efterfølgende tildækning blev foretaget af en stor, bæltedrevet Hitachi gravemaskine fra entreprenørfirmaet Davidsen Partnere A/S.

Feltarbejdet blev ikke synderligt påvirket af det periodevis meget våde sensommervejr idet undergrunden her var mere sandet end i den øvrige del af lokalplanområdet og derfor dræned bedre.

Topografi

Landskabet i det berørte område lå ved undersøgelsestidspunktet hen som dyrket mark på nær de områder der allerede var frigivet til byggemodning heraf primært anlæggelse af vej og kloak. Begge udgravningsfelter lå relativt højt i landskabet henholdsvis vest og syd for skovkanten. Der hvor skoven nu ligger er der tidligere foretaget betydelige afgravninger blandt andet i forbindelse med grusudvinding. Der var ingen tegn på lignende forstyrrelser i de udgravede områder. Området som helhed skråner let mod syd og afvandes blandt andet af Skærup Å der løber umiddelbart øst for jernbanen syd for lokalplanområdet.

Undergrunden er overvejende leret sand med enkelte mindre områder med mere leret undergrund.

Fortidsmindelandskabet

I forbindelse med tidligere undersøgelser nordvest for området på den nordlige side af Lilholtvej er der registreret en mindre urnegravplads fra yngre bronzealder og aktivitetsspor fra førromersk jernalder (sb.nr. 60). Indenfor lokalplanområdet, blev der mod syd i løbet af foråret 2007 undersøgt en betydelig bebyggelse fra yngre romersk jernalder / ældre germansk jernalder (VKH 7021 Lilholtgård II) dvs. omkring 200-400 e. Kr. I løbet af sommeren og det tidlige efterår blev der ligeledes undersøgt en omfattende bebyggelse fra ældre romersk jernalder, omkring 100 e.Kr., vest og sydvest herfor (VKH 7024 Lilholtgård III).

Den forudgående prøvegravning i lokalplanområdet som helhed, påviste også spredte aktivitetsspor primært fra perioden omkring 500-300 e.Kr., i form af lertagnings/affaldsgruber og kogestensgruber. Disse lå dog ikke i koncentrationer der kunne give grundlag for en reel udgravning udover hvad der blev undersøgt i forbindelse med prøvegravningen. Det er dog nærliggende at der er en sammenhæng mellem det undersøgte gårdsanlæg på toppen af skråningen og de spredte aktivitetsspor på den overvejende sydvendte skråning syd og sydøst for udgravningsfeltet. Enkelte opsamlede flintredskaber i markoverfladen, heriblandt en meget fint forarbejdet flækkeskraber, viser at der også har været aktivitet på lokaliteten i bondestenalderen.

Udgravningsmetode

Forud for undersøgelsen var udgravningsfeltet afsat med præcisions GPS udstyr. Muldlaget afgravedes ned til undergrunden med en stor, bæltedrevet gravemaskine med en 2 meter bred skovl. De afgravede områder og de deri fundne spor efter nedgravninger, recente såvel som forhistoriske, blev indmålt i felten ved hjælp af Trimble GPS.

Hvor det ansås for relevant blev de nedgravede anlæg undersøgt typisk ved at foretage et tværsnit ned igennem dem, for dels at se nedgravningen i profil, dels for at indsamle eventuelle daterende fund. For de fleste anlægs vedkommende blev disse tværsnit gravet med spade og graveske mens enkelte af de større anlæg, såsom affaldsgruber, blev snittet ved hjælp af gravemaskine. Fokus var på de anlæg der enten var en del af komplekse anlæg såsom huse eller anlæg der kunne sættes i forbindelse med bebyggelsen som mulige brønde og lertagnings/affaldshuller. Der blev optaget keramik og trækul fra adskillige anlæg, blandt andet med henblik på datering. Alt registreret keramik blev hjemtaget. Som hovedregel blev de udgravede anlæg detailtegnet i tværsnit i målestok 1:10 og enkelte anlæg blev ligeledes fotodokumenteret med digitalkamera.

Udgravningens resultater

Ved udgravningen fremkom først og fremmest et enkelt gårdsanlæg bestående af et mindre langhus på ca. 10-11 meters længde og ca. 4.5 meters bredde og muligvis et mindre udhus/staklade. Sidstnævnte blev dog fundet i forbindelse med prøvegravningen og kunne ikke genfindes ved selve udgravningen. Langhuset havde 4 sæt tagbærende stolper á 2 der har stået frit inde i selve huset. Der kunne ikke findes spor efter eventuelle vægstolper eller indgangsstolper. Der kunne kun konstateres én byggefase og der var ingen spor efter udskiftning i de jordgravede stolper. Gårdsanlægget har dermed kun stået så længe bygningerne har holdt og herefter ophører aktivitetssporene. Omkring gården havde man foretaget flere nedgravninger, højst sandsynligt blandt andet for at hente ler, disse nedgravninger blev siden hen fyldt op igen af jord fra bebyggelsen, jord der dermed indeholdt bopladsaffald såsom lerkarskår, stenredskaber og trækul. Der blev ligeledes konstateret adskillige såkaldte kogestengruber omkring gården, hvilke tolkes som ildsteder. Betegnelsen refererer til de ofte kraftigt ildskørnede sten der findes i dem. Kraftigt opvarmede sten kan meget vel have spillet en rolle i forbindelse med tilberedning af madvarer, idet varmen fra stenene har været nemmere at kontrollere end et reelt bål. Der kunne ikke påvises nogen sikre spor efter et hegn omkring gården, ligeledes kunne der heller ikke påvises nogen tilhørende brønd til bebyggelsen.

En mindre nedgravning med meget trækulsholdigt fyld viste sig at indeholde mindre stykker af jernslagge, et affaldsprodukt fra udvinding af jern fra myremalm. Jernslaggen fandtes ca. 12 meter fra langhuset og ca. 10 meter fra udhuset/stakladen og har højst sandsynligt en direkte tilknytning til

gårdsanlægget. Den ringe mængde slagge tyder umiddelbart på at der er tale om en ret begrænset jernproduktion og har måske blot været til at dække eller supplere gårdens behov i det daglige.

Det fremkomne gårdsanlæg fremstod meget rent uden forstyrrelser fra andre dele af forhistorien men den ringe dybde på blandt andet de tagbærende stolper i husene kan tyde på at der har været en vis grad af nedslidning i nyere tid i forbindelse med pløjning. Muldlaget var stedvis op til 40 cm tykt men ifølge lokale jordejere har der været påført mere muld i nyere tid hvorfor nedslidningen meget vel kan være sket inden da. Udgravningsfeltets placering på toppen af en bakkeskråning er ligeledes foreneligt med en vis nedslidning.

Med hensyn til det separate felt omkring urnegraven var der tale om en udvidelse af et mindre felt der var afgravet i forbindelse med prøvegravningen. Udvidelsen var nødvendig for at afgøre om der var tale om en enlig gravlæggelse eller en del af en gravplads. Trods omhyggelig afgravning af muldlaget kunne der imidlertid ikke påvises flere gravlæggelser.

Fremtidige undersøgelser

Som nævnt ovenfor er det meget sandsynligt at flere af de aktivitetsspor der er fundet på resten af den pågældende mark kan have en tilknytning til bebyggelsen. Bebyggelsessporene i udgravningsfeltet samt resultaterne af den forudgående prøvegravning tyder dog på at selve gårdsanlægget er relativt velafgrænset. Umiddelbart øst for udgravningsfeltet, hvor den nuværende skov begynder, er der en stejl skrænt ned hvor der efter sigende skal være foretaget omfattende grusgravninger og andre afgravninger i nyere tid. Mod nord og nordvest er undergrunden forstyrret af bebyggelser og anlæggelsen af Lilholtvej. Gårdsanlæg fra denne periode af jernalderen kan være vanskelige at lokalisere grundet deres ringe størrelse og hele området blev derfor omhyggeligt undersøgt i forbindelse med den forudgående prøvegravning uden at finde sikre spor efter andre gårdsanlæg. Lokaliteten regnes derfor for at være færdigundersøgt.

Dataliste

Sagen er journaliseret på Vejle Museum som VKH 7042 Lilholtgård IV, Gauerslund Sogn. Alle oldsager og original dokumentation opbevares på Vejle Museum

Vejle Museum
10/10 2007

Peter C.M. Deichmann